

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT

ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

RAPORT PARAPRAK PËR ECURINË E PROCESIT ZGJEDHOR PËR ZGJEDHJET PARLAMENTARE 3 KORRIK 2005 NË SHQIPËRI *Tiranë, më 4 Korrik 2005*

Hyrje

1 Komiteti Shqiptar i Helsinkit (KSHH) është organizata e parë joqeveritare e krijuar në Shqipëri në dhjetor të vitit 1990. Misioni i saj është mbrojtja e lirive dhe të drejtave të shtetasve. KSHH-ja ka monitoruar të gjitha proceset zgjedhore që janë zhvilluar në Shqipëri.

2 KSHH-ja vlerësoi rëndësinë e këtyre zgjedhjeve dhe ndoqi me kujdes hapat më të rëndësishëm në përgatitjen e ndryshimeve të Kodit Zgjedhor dhe ngritjes së administratës zgjedhore, fushatën elektorale dhe procesin e votimit dhe po vazhdon të ndjekë procesin e numërimit të votave.

3 Për zgjedhjet parlamentare të 3 korrikut 2005, KSHH-ja aktivizoi vëzhgues afatgjatë të akredituar nga Komisioni Qëndror i Zgjedhjeve (KQZ-së), **nga të cilët u aktivizuan 116 vëzhgues vendas dhe 7 vëzhgues të huaj.**

4 Vëzhguesit e KSHH-së monitoruan ecurinë e fushatës zgjedhore në disa rrethe¹, faktin nëse anëtarët e Komisioneve Zonale të Zgjedhjeve (KZZ) trajnoheshin, ngritjen dhe trajnimin e anëtarëve të qendrave të votimit, ushtrimin e së drejtës së regjistrimit me vendim gjykatë të zgjedhësve të mbetur jashtë listës përfundimtare të votimit, marrja e materialeve zgjedhore që KQZ-ja duhej t'i dërgonte KZZ-ve.

5 KSHH-ja monitoroi rreth 1000 qendra votimi në rrethe kryesore të vendit, **ndër të cilat u përfshinë edhe disa burgje dhe vende paraburgimi.** Gjithashtu, KSHH-ja po monitoron **25 qendra të numërimit të votave** në KZZ-të ku u shtri vëzhgimi.

---

¹ Qëndrat e votimit të vëzhguara janë përfshirë në rrethet Tiranë, Durrës, Shkodër, Fier, Elbasan, Korçë, Gjirokastrë, Sarandë (pjesërisht), Kukës, Vlorë, Pogradec. Qëndrat e votimit në burgjet Lezhë, Vaqar, Peqin, Rrogozhinë, dhe 325 Tiranë dhe në institucionet e paraburgimit 313 dhe 302 Tiranë, Lezhë, Shkodër, Fier, Gjirokastrë, Korçë, Kukës dhe Vlorë.

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT

ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

Falenderime²

6 KSHH-ja falenderon të gjithë vëzhguesit afatgjatë të tij për profesionalizmin, paanshmërinë, përkushtimin, komunikimin me etikë të vërejtjeve në qëndrat e votimit.

7 KSHH-ja dëshiron të falenderojë KQZ-në për akreditimin e shpejtë të vëzhguesve të KSHH-së dhe për informimin dhe vënien në dispozicion të udhëzimeve dhe informacioneve të nevojshëm për vëzhgim.

8 Ky raport paraqet disa përfundime paraprake lidhur me aspekte të veçanta të procesit zgjedhor për zgjedhjet parlamentare të 3 korrikut 2005 në zonat zgjedhore ku është shtrirë vëzhgimi i KSHH -së.

Kuadri ligjor

9 Zgjedhjet parlamentare të 3 korrik 2005 u zhvilluan në bazë të kodit të ri të ndryshuar dhe të miratuar në janar 2005. Kuvendi ngriti komisionin bipartisan për reformën zgjedhore. Si ngritja edhe puna e tij ishin të vonuara. Dy ishin problemet që shkaktuan vonesa të theksuara: a) Përbërja e KQZ-së dhe b) Ndarja e zonave elektorale. E para u zgjidh me konsensus duke vendosur mbarimin e parakohshëm të mandatit ë një anëtar i KQZ-së dhe zëvendësimin e tij me një kandidat të propozuar nga opozita, ndërsa çështja e tjetër u shty për t'u zgjidhur më vonë.

10 Jo vetëm ndryshimet e Kodit Zgjedhor u bënë me vonesë, por edhe ligji për ndarjen e zonave u miratua në fillim të Marsit 2005, gjë që deri në një farë mënyrë ndikoi edhe në ngritjen me vonesë të KZZ-ve. Gjithashtu, vonesa u vunë re në përgatitjen e listave paraprake, shpalljen e tyre, rregjistrimin e subjekteve zgjedhore. Këto procese u shoqëruan shpesh me debate të ashpra politike.

Administrata zgjedhore

11 KSHH-ja ka ndjekur me vemëndje veprimtarinë e Komisionit Qëndror të Zgjedhjeve (KQZ-së) dhe konstaton se ajo u karakterizua nga profesionalizimi, objektiviteti dhe transparenca, paanshmëria dhe operativiteti. Shkelja e disa afateve ligjore ka qenë pasojë e faktit se disa nga partitë politike nuk kanë zbatuar kërkesat lidhur me afatet për propozimet e anëtarëve të KZZ-ve dhe KQV-ve. Edhe gjatë

---

² KSHH-ja përfiton nga rasti të falenderojë Fondacionin e Shoqërisë së Hapur (SOROS), Komitetin Suedez të Helsinkit dhe CORDAID për mundësinë që i krijuan organizatës për të mbështetur kryerjen e vëzhgimeve të zgjedhjeve parlamentare të 3 korrik 2005.

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT

ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

procesit të votimit, KQZ-ja demonstroi profesionalizëm dhe vullnet për të administruar procesin e votimit sipas standarteve të kërkuara.

12 **Komisionet e zonave zgjedhore (KZZ-të)** për zgjedhjet parlamentare 2005, siç u përmend **u ngritën me vonesë**. Sipas ligjit, afati i fundit i tyre ishte më 3 mars 2005, ndërkohë që gjashtë partitë përkatëse politike që kishin të drejtë të bënin propozime e ushtruan këtë të drejtë me vonesë. Si pasojë edhe trajnimi i tyre u bë me vonesë.

Trajnimi i komisionerëve

13 Disa të meta dhe shkelje të dispozitave ligjore të vëna re në qendrat e votimit të vëzhguara nga aktivistët e KSHH-së, **kanë të bëjnë me trajnimin jo-cilësor dhe jo të mjaftueshëm të anëtarëve të KZZ-ve për shkak të mosparaqitjes së propozimeve nga partitë politike përkatëse dhe ngritjes së tyre me vonesë**. Për të njëjtin shkak, me vonesë u ngritën edhe KQV-të (në shkallë vendi afërsisht 40000 anëtarë). Kjo vonesë pati ndikim në zgjedhjen e problemeve që lindën gjatë ditës së votimit.

Regjistrimi i partive jo -parlamentare dhe kandidatëve

14 Për zgjedhjet parlamentare 2005 janë rregjistruar 27 subjekte zgjedhore, 1230 kandidatë për deputetë. Sipas ligjit, partitë e rregjistruara si subjekte zgjedhore ishin të detyruara të paraqesnin një listë kandidatësh për 40 vende në Kuvend dhe se lista duhet të mbështetej nga 7000 firma të votuesve. Nga verifikimet e bëra nga KQZ-ja rezultoi se disa firma ishin të falsifikuara. KSHH-ja me anë të një deklaratë publike i kërkoi KQZ-së të bëjë verifikimet e nevojshme.

Në këto zgjedhje u vu re se kandidatë të një forcë politike u regjistruan nën siglën e një partie tjetër. Edhe në spotet dhe materialet informuese të këtyre forcave, të shpërndara ose të bëra publike në mjedise të ndryshme, u vu re ky fenomen.

Listat e zgjedhësve

15 Sipas Kodit zgjedhor (neni 64/2 pika 2) listat paraprake duhej të shpallehin jo më vonë se data 31 mars 2005. Në rrethet e vëzhguara nga KSHH, **listat paraprake u shpallën me disa ditë vonesë**. Pas shpalljes së listës paraprake, kryetarët e njëjësive vendore duhet të bënin njoftimin me shkrim të zgjedhësve. Nga ana tjetër, u vu re një indiferentizëm nga ana e zgjedhësve për të kontrolluar në kohë nëse emrat e tyre ishin në listë dhe për të kërkuar ndryshimet e mundshme në rast mungese të emrit të tyre në listën përfundimtare.

16 Në këto zgjedhje **u bë një punë më e mirë për hartimin e listave të zgjedhësve megjithësi përsëri u vërtetuan mungesa dhe pasaktësi**. Një pjesë e listave u korrigjuan

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT

ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

pas shpalljes së listave paraprake, ndërsa një pjesë tjetër nëpërmjet vendimeve gjyqësore të cilat mund të jepeshin jo më vonë se 6 orëve para mbylljes së votimit.

Fushata zgjedhore

17 Në fillimet e saj **fryma e fushatës zgjedhore ishte relativisht e qetë**. Në krahasim me zgjedhjet e kaluara, pozitiv ishte zhvillimi i debateve televizive dhe shpalosja e programeve dhe alternativave të çdo subjekti zgjedhor. Megjithë fillimet e mbara, fushata zgjedhore, sidomos në prag të afrimit të ditës së votimit u ashpërsua dhe u shoqërua me akuza të ndërsjella. **U vunë re shkelje të kodit të etikës nga subjekte zgjedhore dhe kandidatët e tyre**. Pati raste ku u shënuan incidente në formën e grisjes së posterave, grindjeve dhe rrahjeve ndërmjet shtabeve të kandidatëve.

18 Gjatë kësaj fushate ranë në sy **shpenzimet e mëdha të subjekteve zgjedhore gjatë fushatës elektorale, sidomos të atyre të partive të mëdha**. KSHH-ja inkurajon zbatimin e dispozitave ligjore lidhur me verifikimin e burimeve financiare të fushatës.

Media gjatë fushatës dhe procesit të votimit

19 Në përgjithësi media mbuloi fushatën. Sensibilizimi i publikut ishte i mirë. Në disa raste, spotet televizive të partive ishin të ashpra dhe cënonin etikën. Gjatë ditës së votimit, media bëri një mbulim të plotë të ecurisë së këtij procesi. U konstatuan raste të cënimit të heshtjes zgjedhore nga subjektet gjatë deklarimeve publike për median.

Situata e përgjithshme e zhvillimit të zgjedhjeve

20 Zgjedhjet parlamentare të 3 korrikut 2005 u zhvilluan në një situatë përgjithësisht të qetë, megjithëse u verifikuan disa incidente në zona të caktuara. **KSHH-ja vlerëson maksimalisht pjesëmarrjen masive të zgjedhësve shqiptarë në këto votime, qytetarinë dhe përgjegjshmërinë e tyre në këtë proces**.

21 Edhe në këto zgjedhje, partitë politike megjithë pranimin e kodit etik e cënuan atë qoftë gjatë fushatës elektorale edhe gjatë ditës së votimit. **Kishte komisionerë që nuk treguan përgjegjshmëri dhe vullnet politik gjatë ditës së votimit ç'ka solli moszhvillimin e zgjedhjeve në disa qendra votimi**.

Policia e shtetit

22 Nga vëzhgimet e KSHH-së rezultoi se punonjësit e policisë së shtetit **kanë kryer me korrektësi detyrat e ngarkuara nga Kodi Zgjedhor dhe udhëzimi përkatës i**

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT

ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

KQZ-së, ndërkohë policia ka garantuar edhe rendin e zhvillimin normal të të gjitha tubimeve të organizuara nga subjektet zgjedhore.

Ngritja e qendrave të votimit

23 KSHH-ja konstatoi se vendodhja e disa qendrave të votimit ndryshoi në momentet e fundit dhe se në **disa komisariate policie si në atë të Elbasanit, Gjirokastrës dhe Kukësit nuk u ngritën qendrat e votimit**. Disa qendra votimi të vëzhguara ishin vendosur në lokale të papërshtatshme, cilat kufizonin lëvizjen e votuesve dhe qëndrimin e vëzhguesve. Veç kësaj, kishte qendra votimi me mbi 1000 -1800 zgjedhës, kur sipas ligjit nuk duhet të kishte më shumë se 1000 zgjedhës.

Procedurat e hapjes së votimit dhe votimi

24 Në pjesën më të madhe të qendrave të vëzhguara nga KSHH-ja, ato janë hapur në kohë ose me vonesa jo shumë të theksuara. Në përgjithësi, **komisionerët e QV-ve respektuan kërkesat e kodit zgjedhor dhe udhëzimet e KQZ-së lidhur me hapjen e qendrave të votimit**. KQZ-ja dërgoi në kohë materialet zgjedhore, por në disa raste u vunë re vonesa në tërheqjen e tyre. Në shumicën e qendrave të vëzhguara numri i fletëve të votimit përkonte me numrin e zgjedhësve.

25 Në përgjithësi, **procedura e votimit filloi në kohë**, por në disa qendra pati vonesa të vogla si pasojë e ardhjes me vonesë të komisionerëve, mosardhjes së kutisë së votimit, mungesës listës me emrat e votuesve, etj.

Në përgjithësi, **komisionet e QV-ve respektuan rregullat e votimit**, sidomos në pjesën e parë të ditës, por kjo gjë nuk mund të thuhet për orët e fundit të votimit, ku në disa QV u vu re një fluks në rritje të votuesve, ç'ka sollim zgjatjen e procesit të votimit.

26 Një ndër problemet e konstatuara në këto zgjedhje ishte **përdorimi i çertifikatave të parregullta**. KQZ-ja urdhëroi mbajtjen e të gjithë çertifikatave pas votimit dhe kërkoi që votuesit që do të përdornin çertifikata me fotografi si mjet identifikimi, duhej të ishin pajisur me dokumenta identifikimi shtesë për të minimizuar përdorimin e çertifikatave të parregullta. Megjithatë, në disa QV, komisionerët nuk e zbatuan këtë udhëzim për të gjithë votuesit, madje kishte raste që komisionerët kanë pranuar të votojnë me çertifikata të vjetra, ndërkohë që disa raste votuesit e rregjistruar me vendim gjyqësor e humbën këtë për shkak të mungesës së çertifikatave. Pra, **komisionerët e qendrave të votimit nuk mbajtën qendrime të unifikuara në këtë drejtim**. Sipas KSHH-së, qëndrimet e ndryshme të KQV-ve erdhën si rrjedhojë e mosnjohjes së udhëzimeve të KQZ-së ose mungesës së vullnetit politik për t'i zbatuar ato.

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT

ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

27 Në shumë qendra të vëzhguara u vu re **votimi famijar si dhe mungesa e lehtësive për votuesit me aftësi fizike të kufizuara dhe të moshuarit**. Vëzhguesit e KSHH-së vunë re se megjithesë kodi zgjedhor parashikon gjithë mundësitë për ushtrimin e së drejtës së votës, vullenti i tyre u cënua. U vunë re raste që këta persona nuk u lejuan të votonin ose kur e ushtruan të drejtën e votës ata u ndihmuan nga një anëtar i komisionit ose një votues ndihmoi më shumë se një person.

28 Në disa qendra votimi ka patur **pezullime të përkohshme të procesit të votimit** për shkak të mosmarrëveshjeve ndërmjet komisionerëve, tërheqjes me vonesë të materialeve ose pranisë së materialeve propongadistike brenda kufijve të ndaluar nga ligji.

29 Në një numër të konsiderueshëm të qendrave të votimit të vëzhguara, **dhoma e fshehtë ishte vendosur në një pozicion të tillë që mund të cënonte fshehtësinë e votës**. Pas vërejtjeve të vëzhguesve, në disa qendra, komisionet reagueshan duke marrë masat përkatëse.

30 Në disa qendra votimi **ka pasur raste kur ndaj votuesve është ushtruar presion nga simpatizantë të subjekteve zgjedhore ose komisionerë**.

Procedurat e mbylljes së votimit

31 Për shkak të fluksit të madh të votuesve që prisnin të votonin në prag të mbylljes të qendrave të votimit, në një numër të konsiderueshëm të qendrave të votimit procesi i votimit u zgjat tej afatit ligjor. Për pasojë, procedura e mbylljes së votimit, administrimi i materialeve zgjedhore, dërgimi i kutive të votimit në KZZ dhe fillimi i numërimit të votave u shty në kohë.

Procedurat e numërimit të votave

32 KSHH-ja po vëzhgon procesin e numërimit të votave i cili është në vazhdim. Në raportin përfundimtar KSHH-së do të ketë vlerësime të detajuara dhe rekomandime përkatëse për çdo aspekt të procesit zgjedhor, të vëzhguara prej tij

Përfundime

33. Në përfundim, Komiteti Shqiptar i Helsinkit përsëritet në mënyrë të veçantë interesimin e zgjedhësve shqiptarë për të qënë pjesë e fushatës dhe procesit zgjedhor. Duke marrë pjesë në mënyrë masive në këto votime kaq të rëndësishme, shqiptarët treguan pjekurinë dhe përgjegjshmërinë e tyre qytetare në përmbushje

KOMITETI SHQIPTAR I HELSINKIT ALBANIAN HELSINKI COMMITTEE

të standartave që kërkohen për të patur zgjedhje të lira, të ndershme dhe të demokratike.